

Sir Thomas Muir, známý historik teorie determinantů, zemřel 21. března 1934 v požehnaném věku 90 let v Rondebosch (Jižní Afrika). Narodil se 25. srpna 1844 ve Skotsku, věnoval se dráze školské, která jej zavedla v r. 1892 do kapské kolonie jako nejvyššího školského funkcionáře (Superintendeent-General of Education); v této funkci setrval až do svého odchodu na odpočinek v r. 1915. V době svého úřadování získal si velkých zásluh o vybudování školství v kapské kolonii (nynější anglické jižní Africe), které našel v primitivních začátcích. Mimo svůj úřad věnoval se hlavně studiím matematickým a platil právem za nejlepšího znalce teorie determinantů. Napsal učebnici teorie determinantů a po celý svůj život publikoval drobnější pojednání týkající se této teorie, hlavně však sledoval s neobyčejnou péčí a pozorností všakerou produkci matematickou na tomto poli. O tom svědčí zvláště veliké dílo, svým způsobem jedinečné, „The Theory of Determinants in the historical order of development“, které ve 4 silných svazcích uvádí všechna pojednání determinantů se týkající i se stručným, ale zpravidla dosti výstižným obsahem, od r. 1693 (Leibniz) až do r. 1900. Pokračováním a doplňkem tohoto díla je pak „Contributions to the history of determinants 1900—1920“, dílo vydané r. 1930 a psané v též duchu. Toto základní dílo stále doplňoval drobnými skizami historickými a přehledy bibliografickými; poslední — mně známý — jeho literární projev byl právě toho druhu (A twelfth contribution to the bibliography of determinants, v South African Journal of Science, vol. XXX), předložený k tisku ve dnech, kdy autor dokončoval svůj 89. rok; je zde uvedena řada publikací od r. 1870 do r. 1933.

By.

O. D. Chwolson zemřel 12. května 1934. Proslulý nestor ruských fyziků Orest Daniilovič Chwolson narodil se v Petrohradě dne 5. prosince 1852 (podle našeho kalendáře); jeho otec Daniel Chwolson byl znamenitý orientalista na petrohradské universitě. Po studiích v Petrohradě (1869—1873) odešel dále se odborně vzdělávat na universitu do Lipska, načež od r. 1875 působil na různých středních školách v Petrohradě, r. 1876 stal se soukr. docentem, r. 1890 mimoř. profesorem a r. 1898 řádným profesorem fyziky na universitě petrohradské. Vedle toho přednášel i na jiných vysokých školách v Petrohradě. Dosáhl různých vyznamenání, mimo jiné obdržel titul Excelence (Превосходительство); těsně před válkou odešel na odpočinek, zůstal však jako honorární profesor ve svazku university. Nástupcem jeho stal se prof. Rožděstvenský.

Vedle doktorské disertace (r. 1880) „Magnetische Dämpfer“, jejímž veřejným obhájením se mu otevřel přístup ke kariéře universitního profesora, napsal větší počet původních prací z oboru magnetismu, elektřiny i optiky, a to rázu jak experimentálního tak teoretického, do publikací Berlínské akademie, Ann. d. Phys., Schlömilchova Ztschr. f. Math., do publikací Petrohradské akademie a do ruského časopisu Společnosti pro fysiku a chemii. Vedle toho sepsal velmi mnoho článků populárně vědeckých. Sestrojil též aktinometr vlastní konstrukce.

Chwolsonovým životním dílem jest známá jeho učebnice „Kurs fysiky“ v 6 svazcích (byla též přeložena do němčiny i francouzštiny): z ní pořídil stručný výtah, čímž vznikla trojdílná elementární učebnice „Zkrácený kurs fysiky“. Tato díla dočkala se mnoha vydání v několikatisícových nákladech.

Hlavní těžiště jeho činnosti spočívalo v působnosti pedagogické; ani v pozdním věku neztrácel zájem o moderní problémy fysikální: na př. psal o principu relativnosti, o Ramanově zjevu a ke konci života sepsal větší populárně vědeckou knihu pro širší veřejnost: „Fysika našich dnů“.

Byl poctěn členstvím různých cizích korporací vědeckých; také naše Jednota čs. mat. a fys. zvolila jej svým čestným členem.

Churavěl dlouho, takže celkem málo vycházel; před třemi lety podrobil se oční operaci, která mu podstatně zlepšila takřka ztracený zrak.

O jeho ušlechtilosti jsem mnoho slyšel od jeho žáků a přátel; sám mám na něho nejlepší vzpomínky ze svého pobytu v Rusku a nemohu mu býti ani dosti vděčen za to, jak mě podporoval v mých vědeckých snahách. Později setkal jsem se s ním ještě v Jeně na sjezdu německých fysiků; celkem se mnoho nezměnil přes všechna strádání, jimž byl vysazen v prvních dobách sovětského režimu.

Pro nás není bez zajímavosti, že jeho chť, kterou o několik let přežil, pocházela podle jeho tvrzení z českých předků.

Chwolsonem odchází poslední představitel fysiky staré školy v Rusku, do jisté míry fysik-polyhistor; dnešní fysikální generace jest již jiného rázu — účastní se úspěšně řešení nejmodernějších problémů soudobé fysiky.

V. Trkal.

Nový matematický časopis. Dne 25. ledna 1934 vyšel první sešit nového matematického časopisu „Compositio mathematica“ (vychází u P. Noordhoffa v Groningen). V prospektu zdůrazňuje redakce, že časopis má sloužiti rozvoji matematiky a současně mezinárodní spolupráci. Redakční kruh je vskutku složen mezinárodně (z československých matematiků je v redakci Ed. Čech*)

*) Pro příští sešity je m. j. ohlášeno též Čechovo pojednání „Sur la connexité locale d'ordre supérieur“.